

DATE : ____ / ____ / ____

TOPIC : _____

PAGE No. : _____

નામ : ચીંદાણ સાઠી કમલેશભાઈ

સર્તીસ્ટર : ૦૧

શીલ નંબર : ૨૫૨

PRN નંબર : COC2025242

વિષય : Inclusive Education and Psychological Strategies

પેપર કોડ : MJ-EP5 - 101

PRIME

પ્રશ્ન : શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની અભ્યાસ પદ્ધતિઓ તરીકે મુલાકાત અને જાણવાની પદ્ધતિની સવિસ્તાર વર્ણવી.

• પ્રસ્તાવના :

શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન, મનીવિજ્ઞાનની એક વ્યાવહારિક શાખા છે. શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની સૌથી મુખ્ય દિગ્ગુજિત શિક્ષકીના જરૂરી કૌશલ્ય અને કમતાઓની એવી રીતે લાયક બનાવવાની છે કે તે વિભિન્ન શૈક્ષણિક સ્તરી ઉપર વિદ્યાર્થીઓનાં વ્યવહારીની સમજ શક્તિ, નિયંત્રિત કરી શકે અને તેમના વિશે અનુભાની લગાવી શકે. પીતના આ દિગ્ગુજિત પૂર્તિ માટે શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનિક પીતની વિભિન્ન પદ્ધતિઓ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓની લતન સંબંધિત સમસ્યાઓની અભ્યાસ કરવા માટે આંકડાઓની સંગ્રહ કરે છે.

અર્થાત્, શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની અર્થ, વ્યાખ્યા અને તેની અભ્યાસ પદ્ધતિ તરીકે મુલાકાત અને જાણવાની પદ્ધતિનું વિસ્તૃત વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

• શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની અર્થ અને વ્યાખ્યા :-

શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન, મનીવિજ્ઞાનની એક એવી શાખા છે, જેની સંબંધ શિક્ષકના શિક્ષકી અને સમસ્યાઓ સાથે છે. શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિઓમાં વિદ્યાર્થીઓના લતનની અભ્યાસ કરે છે. શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન શિક્ષક સંબંધિત સમસ્યાઓ પર વિચાર-વિમર્શ, વિલેખણ અને વૈજ્ઞાનિક

ઉકેલ મસ્તુત કરે છે. કીટનાક મનીવૈજ્ઞાનિકોથી શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા આપવાની પ્રયાસ કર્યો છે. તેનીથી મુજબ છે.

"શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિઓના મનીવૈજ્ઞાનિક તત્વીની અભ્યાસ કરે છે."

- દ્રી

"શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં મનીવિજ્ઞાનના અભ્યાસ અને સિદ્ધાંતોના ઉપયોગોથી વિકસીતું જ્ઞાન એટલે શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન"

- કાલસીનિક

"શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન, મનીવિજ્ઞાનની અજ્ઞાપ્ત છે, જે જાણવા અને શિક્ષાકવાની પ્રક્રિયાની અભ્યાસ કરે છે."

- સ્કોનર

શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનમાં વિદ્યાર્થીના વ્યવહાર, માનસિક પ્રક્રિયાઓ અને અનુભવીની અભ્યાસ શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિઓમાં કરવામાં આવે છે. તે વ્યવહારિક મનીવિજ્ઞાનની જાણ છે જે શિક્ષણ અને જાણવાની પ્રક્રિયાની સુધારવામાં પ્રયત્નશીલ છે.

શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની અભ્યાસ પદ્ધતિઓ

શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિઓમાં વિદ્યાર્થીના વર્તનની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ પર અભ્યાસ કરવા મારે શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાન અભ્યાસ પદ્ધતિઓની ઉપયોગ કરે છે. તેના દ્વારા તથ્યોની અભ્યાસ કરીને કાર્ય-કારણની સંબંધ જાણી શકાય છે. આર્સ ગાર્ડે લખ્યું છે: "અભ્યાસ પદ્ધતિ તે માર્ગની સૂચિત કરે છે, જે માર્ગ પર ચાલીને સત્યની શોધ કરવામાં આવે છે." શિક્ષણ મનીવિજ્ઞાન ની પદ્ધતિઓમાં નીચે મુજબની પદ્ધતિઓ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.

ઉપરોક્ત પદ્ધતિમાંથી મુલાકાત પદ્ધતિ અને પ્રશ્નાવલી પદ્ધતિનું વર્ણન નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ છે.

મુલાકાત પદ્ધતિ

PRIME

મુલાકાત પદ્ધતિની ઉપયોગ શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનમાં કરવામાં આવી છે. આ પદ્ધતિ દ્વારા શૈક્ષણિક મનીવૈજ્ઞાનિક વિદ્યાર્થીનીની અભિજ્ઞાતિ, ચીજવત્તાઓ, મનીવલણી સંબંધિત સમસ્યાઓનું અધ્યયન કરે છે. આવી મુલાકાતની ઉપયોગ શૈક્ષણિક મનીવૈજ્ઞાનિક બાબતોના સચીજન સંબંધિત સમસ્યાઓ ની અભ્યાસ કરવામાં અપની તમિનું શૈક્ષણિક અપની વ્યાવસાયિક આગદર્શન કરવામાં પણ મદદરૂપ બની છે. આના આધારે મુલાકાત આપનાર વિદ્યાર્થી વિજ્ઞાની તમામ માદિતી અપની તપ્પી અંકિતિત કરીને કોઈ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય છે.

• મુલાકાત પદ્ધતિની અર્થ અપની વ્યાખ્યા :

મુલાકાત અે અેક આત્મલક્ષી પદ્ધતિ છે, જેના દ્વારા બાબતોની સમસ્યાઓ અપની ગુણોનું જ્ઞાન મેળવી શકાય છે. મુલાકાતની અંતિમિમાં Interview કહેવામાં આવી છે. આ શબ્દ બે શબ્દો Interview અપની View ની બનીતી છે. જેમાં Interviewની અર્થ અંદર અપની View ની અર્થ બેધું. આમ અંદર મેળવી જાકિયા અે જ મુલાકાત છે. મનીવૈજ્ઞાનિકો દ્વારા મુલાકાત પદ્ધતિની વ્યાખ્યા આપવાની પ્રયાસ કરવામાં આવી છે. તે નીચે મુજબ છે.

"મુલાકાત અેલે મીઠામીઠેની શાબ્દિક આપતી."

- મીઠીલી અપની મીઠીલી

"મીઠિક રીત મેઈઅ તી મુલાકાત સામાજિક

સ્વાંતરક્તિયાની સ્થિતિ જાણવા છે."

- ગુડ સર્વિસ

"મુલાકાત સ્વામી-સામની કરવામાં સ્વામી સ્થિતિ પરસ્પર વાર્તાલાપ છે જેમાં સ્થિતિ વ્યક્તિ બીજી વ્યક્તિ પાસેથી સ્થિતિ માહિતીથી જાણ કરી છે."

- ડિજિટલ

વ્યાખ્યાથીનું વિસ્તૃત કરતા કહી શકાય કે મુલાકાત સ્થિતિ સ્વામી-સામનીની પરિસ્થિતિ છે. મુલાકાતકર્તા તથા મુલાકાત સ્વામીના વ્યક્તિ વચ્ચેની સંબંધ વિશિષ્ટ રીતે સંરક્ષિત રીતે છે. મુલાકાતના સ્વરૂપમાં ઘણું લખાયાનું રીતે છે.

• મુલાકાત પદ્ધતિના પ્રકારો :

મુલાકાતના સ્થિતિ પ્રકારો છે. દરેક પ્રકારની મુલાકાત સમાન રીતે ઉપયોગી નથી મુલાકાતના માત્ર સ્થિતિ પ્રકારો જ સ્થિતિ ઉપયોગી છે. મુલાકાતના પ્રકારો નીચે મુજબ છે :

1. સંરક્ષિત મુલાકાત,
2. અસંરક્ષિત મુલાકાત,
3. કોન્ફ્રન્ટ મુલાકાત,
4. અર્ધ સંરક્ષિત મુલાકાત,

5. ટેલિફોનિક મુલાકાત.

ઉપરીકત બધા પ્રકારોનું વર્ણન નીચે મુજબ કરવામાં આવ્યું છે.

1. સંરચિત મુલાકાત

સંરચિત મુલાકાતની નિયંત્રિત મુલાકાત અથવા પ્રમાણભૂત મુલાકાત તરીકે પણ ઓળખવામાં આવી છે. સંરચિત મુલાકાતમાં શૈક્ષણિક મનીવૅજાનિક પડેલાંઓ અંતરે નક્કી કરી લે છે કે વિદ્યાર્થીઓમાંથી તરિકા કયા પ્રશ્નો પ્રશ્નો અર્થે પ્રશ્ન પ્રશ્નવાની ક્રમ શું હશે. સામાન્ય રીતે જે ક્રમ નિશ્ચિત કરવામાં આવી છે, તેજ ક્રમમાં દરેક બાબતો કે વિદ્યાર્થીઓની પ્રશ્નો પ્રશ્નવામાં આવી છે. આની વિશિષ્ટ લાભ અર્થે જણાવવામાં આવી છે કે આ પ્રકારની મુલાકાતમાં આત્મ-લક્ષિતા વધુ હોય છે અને સાચીસાચી તમામ કમબક્ષિતા પણ વધુ હોય છે. વિવિધ વિદ્યાર્થીઓના ઉત્તરોની તુલના કરવાનું પણ આ મુલાકાતમાં શક્ય બની છે. મુલાકાત ઉપર મુલાકાતકર્તાનું પ્રભુ નિયંત્રણ હોય છે.

Structured Interview

2. અસંરચિત મુલાકાત

અસંરચિત મુલાકાતની અનિયંત્રિત, અનિર્દેશિત, અથવા અપ્રમાણિત મુલાકાત તરીકે પણ ઓળખવામાં આવી છે. અસંરચિત મુલાકાતમાં અંતરે સરખા પ્રશ્નો અર્થે તમામ નિશ્ચિત

કરાયેલી કમ દેતા નથી. મુલાકાતની પરિસ્થિતિ અને ઉત્તરદાતાની ધ્યાનમાં રાખી ની જાણીમાં કમની કો સ્વરૂપની કોરેક્ચર કરી શકાય છે. જરૂર પડ્યે વધારાના જાણી પણ પૂછી શકાય છે. આપવામાં આવીના જવાબોનું વિશ્લેષણ કરીને મુલાકાતકર્તા બાબકોની સ્થાનિરુપિ, મનીવલણ અને અન્ય સંદર્ભો વિશે સ્પષ્ટ નિશ્ચિત નિષ્કર્ષ ઉપર પહોંચી છે. મુલાકાત દ્વારા જ્ઞાત પરિણામોનું પૂરક કરવા કસ્ટમર મુશ્કેલ છે.

Unstructured Interview

૩. કોન્ટ્રીન મુલાકાત

કોન્ટ્રીન મુલાકાત એ સ્પષ્ટ નિયંત્રિત મુલાકાત છે. જેમાં મુલાકાત વાચ ની પડેલા વિષયો પૂર્વનિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. મુલાકાતકર્તા મૌખિક સંકેતો પણ રજૂ કરી શકે છે. આ જકારની મુલાકાતો ઉત્કલ્પના વિકસાવવામાં મદદરૂપ થાય છે. આ જકારની મુલાકાતમાં બીજા વધુ વ્યક્તિઓ પણ સામેલ પડ શકે છે. રીઅર્ટ કી, મીટિંગ, પીટ્રિસિયા અને કોન્ટ્રીન રીમના સંશોધનમાં કોન્ટ્રીન મુલાકાતની ઉપયોગ કર્યો છે.

૫. સ્પર્ધા-સંરચિત મુલાકાત

સ્પર્ધા-સંરચિત મુલાકાતમાં કોટલાક જાણી પડેલીવા નક્કી થયેલા દ્વાર છે, પરંતુ જવાબ મુજબ પૂરક જાણી પૂછવાની

દૂર રહે છે. આ મુલાકાતમાં સંરક્ષિત અને અસંરક્ષિત મુલાકાત બંનેના ગુણધર્મો સામેલ હોય છે. આ મુલાકાત દ્વારા વિદ્યાર્થી, શિક્ષક, માતા-પિતાના અનુભવ, અભિગમ, ભાવનાઓ અને સમસ્યાઓની ઊંડાણપૂર્વક સમજણમાં મદદ મળી છે. જરૂરીની લવચીકતાના કારણે વિદ્યાર્થી પોતાની વાતની વિસ્તૃત રીતે વ્યક્ત કરી શકે છે. આ મુલાકાત દ્વારા ગુણાત્મક માહિતી મેળવી શકાય છે.

૬. દૈનિકીનિક મુલાકાત

દૈનિકીનિક મુલાકાતમાં સામ-સામે વાતચીતની બદલે દૈનિકીનિક ના ઉપયોગ દ્વારા માહિતી અંકિષિત કરવામાં આવી છે. ગુણાત્મક સંશોધનમાં તેની વ્યાપક પણે ઉપયોગ થાય છે, ખાસ કરીને જ્યારે વિદ્યાર્થીઓ ભૌતિક રીતે વિખરાયેલા હોય છે. દૈનિકીનિક મુલાકાતની સક્ષમતા માટે મુલાકાતકર્તાઓ સંરક્ષિત પ્રત્યાભાવી તૈયાર કરવી જોઈએ.

• થોડું સક્ષમ મુલાકાત માટે આવશ્યક પરિસ્થિતિઓ :

કેટલાંક મનીવૈજ્ઞાનિકોએ મુલાકાતની વધુ સક્ષમ બનાવવા માટે થોડી પરિસ્થિતિઓનું વર્ણન કર્યું છે જેમાં મુલાકાતની વધુ સક્ષમતા મળી શકે છે. તેમાંથી થોડી થોડી અનુસર, આવી શકે.

જૂરી પરિસ્થિતિઓ નીચે આપવામાં આવી છે.

1. સુલભતા :

2. સંજ્ઞાન :

3. પ્રેરણા :

ઉપરીકૃત ત્રણીય પરિસ્થિતિઓનું વિસ્તૃત વર્ણન નીચે મુજબ છે.

1. સુલભતા :

ઔદ્યોગિક મુલાકાતની સક્ષમતા એ બાબત ઉપર આધાર રાખી છે કે મુલાકાતમાં પ્રદર્શવામાં આવીલા પ્રવૃત્તિનું સ્પષ્ટ એવું દ્રીપું મીઠ્ઠું કે જેની બાબક સરળતાથી શિક્ષક બતાવી શકે. બાબકોની એવી પ્રવૃત્તિ પણ ન પ્રદર્શવી મીઠ્ઠું કે જેની જવાબ આપવામાં તેની વધુ સંકીરણ અને અસકાર પાવ.

2. સંજ્ઞાન :

સંજ્ઞાનની અર્થ એ તથ્યથી છે કે બાબકની એ સંપૂર્ણપણે જાણકારી દ્રીપી મીઠ્ઠું કે તેની એ પ્રદર્શવામાં આવી છે. શિક્ષક એ એ પ્રકારની પ્રવૃત્તિ પ્રદર્શવી મીઠ્ઠું કે બાબક સારી રીતે સમજી જાય કે તેની કયા સંદર્ભમાં એ પ્રદર્શવામાં આવી રહ્યું છે. આપું પવાથી બાબક સારીસારી જવાબ આપી શકશે.

3. પ્રેરણા :

મુલાકાતની સહિયતા માટે યોગ્ય પરિસ્થિતિની જોરબાની પરિસ્થિતિ બતાવવામાં આવી છે. મુલાકાતમાં પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોની જવાબ આપવામાં માટે બાબત યોગ્ય રીતે જોરબા દ્વારા, જે તે કોઈ કારણસર જવાબ આપી શકતી ન હોય ત્યારે તેની પાસેથી મુલાકાતની સહિયતાની આશા રાખવી નિરપેક્ષ રહેશે.

• મુલાકાત પદ્ધતિના લાભો :

(i). મુલાકાત પદ્ધતિની સૌથી મુખ્ય લાભો એ દર્શાવવામાં આવ્યો છે કે આ પદ્ધતિ દ્વારા બાબતોની વર્તણૂક અને શૈક્ષણિક સમસ્યાઓની અભ્યાસ પ્રત્યક્ષ રીતે કરવામાં આવી છે. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન બાબતોની પ્રત્યક્ષ રીતે જાણ પૂરે છે અને બાબત દ્વારા આપવામાં આવેલા જવાબોનું વિશ્લેષણ કરીને એ નિષ્કર્ષ ઉપર પહોંચી છે.

(ii). સ્વર્ણનું માનવું છે કે મુલાકાત દ્વારા, આશ કરીને અંશિત મુલાકાત દ્વારા બાબતો અને શૈક્ષણિક સમસ્યાઓ વિશે જ સૂચનાઓ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમાં જેમની વધુ વિશ્વસનીયતા હોય છે, તેમની વિશ્વસનીયતા અન્ય પદ્ધતિઓથી પ્રાપ્ત કરવામાં આવતી સૂચનાઓમાં હોતી નથી.

(iii). મુલાકાત પદ્ધતિ એક એવી પદ્ધતિ છે, જેમાં બાબતોનાં અવગતિના અધિકારના દાવ-તાવ, બીજાવાની દૃષ્ટિ વગેરેનું નિરીક્ષણ કરવાની તક પણ મુલાકાતકર્તાની મળે છે.

• મુલાકાત પદ્ધતિની અર્થાદ :

મુલાકાત પદ્ધતિના લાભી ફોવા દેતાં કોટલીક મયાદાથી નાડા દરે, જે નીચી મુજબ દરે.

(i). મુલાકાત પદ્ધતિમાં વધુ સમય, જમ અને અચાંજ વધતિ પડા બતાવવામાં આવી દરે. આમાં વધુ સમય અને જમ લાગવાનું કારણ અરે દરેકે, દાડા વખત અરેક - અરેક વિદ્યાપાની અલગથી બીલવીની મુલાકાત કરવામાં આવી દરે અને પ્રત્યેક દરેક અરેક શીકકસ રકમ સૂકવવી પડે દરે.

(ii) સ્વાર્ડ અનુસાર, મુલાકાત પદ્ધતિ દારા બ્રાહ્મકીના કોટલાંક વિશીષ સદગુણ, જેવાંકે જામાદિકતા અને અન્ય અરિષ્ટ-સંબંધી સદગુણી વિશી મુલાકાતની વીડીક જ મિનિટીની પાતચીતમાં સારીસાચું અનુમાન લગાવી નપી શકાનું.

(iii). બ્રાહ્મકના વ્યક્તિત્વનું સમસ્ત મૂલ્યાંકન મુલાકાતની કોટલીક મિનિટી ઉપર આધારિત કરણું, તની વીરય વૈજ્ઞાનિક પરાણું માની ન શકાય.

મુલાકાત પદ્ધતિની કોટલીક મયાદાથી દરે, આ મયાદાથી ફોવા દેતાં પડા મુલાકાત પદ્ધતિની ઉચયોગ શૌભાદિક બનીવિજ્ઞાનમાં વધુ કરવામાં આવી દરે.

જ્ઞાવલી પદ્ધતિ

PRIME

જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિ શૈક્ષણિક મનીવિજ્ઞાનની જ એક મુખ્ય પદ્ધતિ છે. આ પદ્ધતિમાં જ્ઞાનીની એક લાંબી યાદી તૈયાર કરવામાં આવે છે, જેને જ્ઞાનાવળી કહેવામાં આવે છે. બાળકો અથવા વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાનાવળી અપવામાં આવે છે, જેમાં જ્ઞાન અને તેના જવાબ પણ દર્શાવેલા હોય છે. બાળક જ્ઞાનીની યાદીને અને પાઠના માર્ગે જે ઉત્તરજીવોની સાથે સમજે છે તેનો ઉપર ચિન્હ કરતાં જાય છે. ત્યારબાદ આવા જવાબોનું વિશ્લેષણ કરીને બાળકોની આદતો, અભિગુચિઓ, મનીવૃત્તિઓ વગેરેની ખ્યાલ મેળવવામાં આવે છે.

• જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિની વ્યાખ્યા :

જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિથી માલિની અંકગિત કરવાનું સૌથી સરળ, સસ્તું અને દાઢી પ્રિય સાધન છે. મનીવૈજ્ઞાનિકો અને સંશોધકો દ્વારા જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિની વ્યાખ્યા અપવાની પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. તેમાંની કેટલીક વ્યાખ્યાઓ નીચે મુજબ છે.

"સામાન્ય રીતે જ્ઞાનાવળી એક એવું સાધન છે જેમાં એક ક્રીમની મદદથી ઉત્તર અપવામાં આવે હોતવા જેને ઉત્તરદાતા એવું ભરે છે."

- ગુરુ અને દાદુ

"મીટા ભાગે એવા કોઈ પણ સાધન મારે 'જ્ઞાનાવળી' શબ્દની પ્રયોગ કરવામાં આવે છે જેમાં એવા જ્ઞાની કે વિગતો

દ્વાય હો જોની ઉત્તર વ્યક્તિ પીતી આપી હો.”

- શ્લોક. શ્વેન. કરલિંગર

વ્યાખ્યાઓનું વિસ્તૃત કરતા કદી શકાય કે જ્ઞાનાવલિ શ્વે જ્ઞાનીના જ્ઞાનનાર શ્વે જ્ઞાતી મેલવવાનું સાધન હો. જ્ઞાનાવલિ ની શ્વે કીર્મનાર શ્વે તૈયાર કરવામાં આવી હો. જ્ઞાનાવલિની ઉત્તરદાતા પીતી વાંચીની ભરી હો.

• જ્ઞાનાવલિ પદ્ધતિના જ્ઞકારી :

જ્ઞાનાવલિ પદ્ધતિના જ્ઞકારી શ્વેતો શ્વેતો વિદ્વાનીશ્વે શ્વેતો શ્વેતો દર્શાવ્યા હો. વિદ્વાની શ્વેતો લીવિત અનુસાર, શૌકાદિક મનીવિજ્ઞાનમાં જોતી પદ્ધ જ્ઞાનાવલિની ઉપયોગ કરવામાં આવી હો, નીની બી લાગીમાં વહેંચી શકાય. જ્ઞાનાવલિ પદ્ધતિના જ્ઞકારી નીશી મુજબ હો.

1. ખુલ્લા - શ્વેતની જ્ઞાનાવલિ
2. બંધ - શ્વેતની જ્ઞાનાવલિ
3. ચિત્રાત્મક જ્ઞાનાવલિ
4. મિશ્રિત જ્ઞાનાવલિ.

ઉપરોક્ત બધા જ્ઞકારીનું વિસ્તૃત વર્ણન નીશી મુજબ કરવામાં આપ્યું હો.

1. ખુલ્લા સ્વરૂપની પ્રશ્નાવલી

ખુલ્લા-સ્વરૂપની પ્રશ્નાવલી
અહીં પ્રશ્નાવલીની કડિલામાં અહીં
દેડે જોના પ્રશ્નોના જવાબ કોઈ
નિશ્ચિત સ્વરૂપ આપવામાં આવીને
રાખેલા જોવાં કે "હા-ના" દ્વારા નથી
આપી શકાતાં, પરંતુ તેની જવાબ
સામાન્ય રીતે સ્વેચ્છા - બે લીટી લખીને
બાજકીથી આપવાની હોય છે.

ખુલ્લા-સ્વરૂપની પ્રશ્નાવલીના પ્રશ્નોના સ્વેચ્છા - બે નમૂનાઓ
આ મુજબ છે. આ પ્રશ્નાવલીની વિસ્તૃત - વિગતીવાળી પ્રશ્નાવલી
તરીકે પણ સંપાદનમાં આવી છે.

(i). તમે મનીવિજ્ઞાનમાં રૂઝુચીરે જા મારે થયા?

(ii). વિદ્યાર્થી - નિયંત્રણના દોનતાના કયા કયા કારણો છે?

2. બંધ - સ્વરૂપની પ્રશ્નાવલી

બંધ-સ્વરૂપ
પ્રશ્નાવલી અહીં પ્રશ્નાવલી
ની કડિલામાં આવી દેડે જોનાં
પ્રશ્નોના જવાબ આપવામાં
આવીને જવાબો જોવાં કે

Please share your feedback about our hotel based on your recent stay:

	Very Dissatisfied	Dissatisfied	Neutral	Satisfied	Very Satisfied
The overall stay experience at the hotel	☐	☐	☐	☐	☐
The efficiency of check-in and check-out process	☐	☐	☐	☐	☐
The cleanliness & hygiene of the rooms	☐	☐	☐	☐	☐
Quality of facilities at the hotel	☐	☐	☐	☐	☐

PRIME

"ડાં-ના" અથવા "સાથું-પીઠું" માંથી કોઈ એક ની પસંદગી કરીને બાબકી સ્થાપવાના દિવસ છે. બંધ-સ્વસ્થ જ્ઞાનાવલીના એક-બી નમૂના સ્થા જાહેરના છે.

(i). શું તમને વર્ગમાં ઉભા થઈને બોલવામાં અવકાશ પાડ્યો છે?
હા / ના

(ii). શું તમને ગણિતના શિક્ષકથી ખૂબ દુર લાગી છે?
હા / ના

(iii). શું તમે દરરોજ દરકાન કરીને વર્ગમાં આવો છો?
હા / ના

3. ચિત્રાત્મક જ્ઞાનાવલી

ચિત્રાત્મક જ્ઞાનાવલીમાં જ્ઞાની સ્વચ્છતા માધ્યમ નહીં પરંતુ ચિત્રના માધ્યમ જ્ઞાનાવલીમાં આવે છે. ચિત્રોના રંગે જ્ઞાનાવલીમાં આવેલી માહિતીમાંથી વિદ્યાર્થી પોતાનો પસંદગી દર્શાવીને જાણી શકે છે. જરૂરી સૂચનાઓ પણ લખેલ છે. જેમાં દેખાતું બદલે મોટાકા રીતે જ સ્થાપવામાં આવે છે. સ્થાપકોની જ્ઞાનાવલી દ્વારા એકાદ શિક્ષક લોકો અને બાબકી પાસેથી સરખા માહિતી મેળવી શકાય છે. બાબકીના મનીવલની અથવા જુઓશીની અભ્યાસ કરવા માટે પણ આવે જ્ઞાનાવલીની ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

I usually do my housework...	
 willingly	 unwillingly
☐ definitely yes ☐ a little bit ☐ it depends ☐ a little bit ☐ definitely yes	☐ definitely yes ☐ a little bit ☐ it depends ☐ a little bit ☐ definitely yes
When I'm able to help somebody...	
 I help	 I don't help
☐ definitely yes ☐ a little bit ☐ it depends ☐ a little bit ☐ definitely yes	☐ definitely yes ☐ a little bit ☐ it depends ☐ a little bit ☐ definitely yes

4. મિશ્રિત પ્રત્યાવર્તન

મિશ્રિત પ્રત્યાવર્તન એવી પ્રત્યાવર્તન જે કંઈવામાં આવી હોય તેમાં કોઈ એક પ્રકાર ના પ્રત્યાવર્તન દ્વારા અનેક પ્રકારના પ્રત્યાવર્તન દ્વારા હોય. આવી પ્રત્યાવર્તનમાં બંધ પ્રત્યાવર્તન, ખુલ્લા પ્રત્યાવર્તન, ચિત્રમય પ્રત્યાવર્તન વગેરેમાંથી કોઈ પણ પ્રકારના પ્રત્યાવર્તન દ્વારા હોય. તેની ઉપયોગ વિદ્યાર્થીનીની શીખવાની શક્તિ, ધૈર્ય, બુદ્ધિ, વર્ગબંધના અનુભવ વગેરે વિશે માહિતી મેળવવા થાય છે.

123 Ocean Dr. San Diego, CA 12345

How did you hear about the open house?

How would you rate the following:

	Excellent	Good	Fair	Poor
Location	☐	☐	☐	☐
Price	☐	☐	☐	☐
Floorplan	☐	☐	☐	☐
Curb Appeal	☐	☐	☐	☐
Overall Appeal	☐	☐	☐	☐

What did you like MOST about this house?

What did you like LEAST about this house?

• સારી પ્રત્યાવર્તનનાં લક્ષણો :

સારી પ્રત્યાવર્તન માટેનાં કોટલાક લક્ષણો જોવા મળી છે. તેનીયુક્ત છે.

1. પ્રત્યાવર્તન અર્થશૂન્યક સમય આપી જોડાયેલી દેવી જોઈએ અને તેની અગત્યતાની ઉભીય નીકે પ્રાર્થનાવિક્રમમાં કરાયેલી દેવી જોઈએ.
2. અન્ય પ્રત્યાવર્તન દ્વારા ઉપલબ્ધ ન થઈ શકે તેવી માહિતી માટે જ તેની સંરચના થઈ દેવી જોઈએ.
3. સારી પ્રત્યાવર્તન દ્વારા દેવા હતાં અપર્યાપ્ત બાબતોની ખૂણ માહિતી મેળવવામાં સક્ષમ દેવી જોઈએ.

૫. સ્વચ્છ અને સુધક મુદ્રિત સ્વરૂપની પ્રજ્ઞાવણી દિવાલમાં સ્થાપક દેવા જોઈએ.

૬. સૂચના તથા પ્રજ્ઞા / કલમી સરળ, સ્પષ્ટ અને સુબોધ દેવા જોઈએ.

૭. તેમાં માત્ર એક જ બાબત સાચી સંકલ્પાયેલા વસ્તુનકની પ્રજ્ઞા દેવા હો.

૮. તાર્કિક ક્રમમાં ગીઠવાયેલા પ્રજ્ઞા પ્રતિચારકની સામાન્યતા વિશિષ્ટ તરફ ગતિ કરાવના દેવા જોઈએ.

૯. પ્રજ્ઞા દ્વારા પ્રાપ્ત થતી માહિતીનું સરળતાથી પૃથક્કરણ અને સ્પષ્ટીકરણ વાળ શક્તિ તેવી પ્રજ્ઞાવણી દેવા જોઈએ.

૧૦. પ્રજ્ઞાવણી પ્રત્યેના પ્રતિચારી પ્રમાણભૂત દેવા જોઈએ.

• પ્રજ્ઞાવણી પદ્ધતિના લાભી:

પ્રજ્ઞાવણી પદ્ધતિના મુખ્ય લાભી હો. જે નીચે મુજબ હો.

(i). પ્રજ્ઞાવણી પદ્ધતિમાં સરળતાની ગુણ જોવા મળે છે. સ્થાની પ્રતીગ કરવા માટે શિક્ષક સ્વયં જાહેરાતક મનીવૈજ્ઞાનિકની કોઈ વિશેષ પ્રશિક્ષણની જરૂર નથી દેતી.

(iii). જરૂરનાવળી પદ્ધતિ દ્વારા ચીંતા સમયમાં જ દાણાં બાણકી અથવા વિદ્યાર્થીઓના સદગુણો, ક્ષમતા, મનીવલતા અને અનિરુદ્ધિનું માપન કરી લેવામાં આવે છે, કારણકે જરૂરનાવળીની પ્રયોગ એકે સારી એક જૂથમાં સરખતાથી કરી શકાય છે.

(iii). રિલી અને લીવિસે જણાવ્યું છે કે આ અંતર્મુખી બાણકી જેવી સારી રીતે જરૂરનાવળીના પ્રયોગના જવાબ આપીને પીત્તાની અનિવચન કરી શકે છે, અને એકે સ્વાભાવિક અને સ્વચ્છ રીતે જવાબ આપી શકે છે, તેથી અન્ય પદ્ધતિથી કરી શકતા નથી.

(iv). જરૂરનાવળી પદ્ધતિની એકે લાભ એ પછી જણાવવામાં આવી છે કે આના દ્વારા કોલેજીક એકકસ પ્રકારના વિકલાંગ બાણકી, જેમ કે ભણીનાં - ગણીનાં સૂક - બાધિર બાણકીના સદગુણોની પછી અભ્યાસ કરી શકાય છે.

• જરૂરનાવળી પદ્ધતિની મર્યાદા :

જરૂરનાવળી પદ્ધતિના લાભી હોવા છતાં આ પદ્ધતિની કોલેજીક મર્યાદાઓ પછી છે, જે નીચે મુજબ છે.

(i). જરૂરનાવળી પદ્ધતિની સીધી મુખ્ય મર્યાદા એ દર્શાવવામાં આવી છે કે તેમાં વિદ્યાર્થી અથવા બાણક સરખતાથી સારી પ્રતિભાવ દર્શાવીને તેનો જવાબ ઉપજાવી શકે તે જવાબ આપવામાં સમર્થ બની શકે છે.

(ii). જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિમાં સ્વાત્મલક્ષિનાની ગુણ મેળા મળી છે. પરિણામ જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિનો વિદ્યાર્થીયતા દ્વારા સ્વીકૃતિ પણ મેળવે છે.

(iii). ક્યારેક સ્વપ્ન પણ જીવનમાં આવ્યું છે કે જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિમાં કોઈનાં સ્વપ્ન જ્ઞાનીની સમાવેશ કરવામાં આવે છે, જેની અર્થ સ્વિકૃતિ બાળકથી બોમ્બ બાળક પીતપીતાના દષ્ટિકોણોથી સ્વાભાવ - સ્વાભાવની તારવના દ્વારા છે. પરિણામ જ્ઞાનાવળીની અધ્યાપના ખૂબ જ દારી મેળવે છે.

• ઉપસંહાર :

શૈક્ષણિક મનીપિજ્ઞાનમાં જુલાકાત અને જ્ઞાનાવળી પદ્ધતિથીનું મહત્ત્વ વિશેષ છે, તે વિદ્યાર્થી, શિક્ષક અને શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિ સંગે સંબંધિત માહિતી મેળવવામાં સહાયક બની છે. આ બંને પદ્ધતિથી શૈક્ષણિક સમસ્યાઓના વિરોધ, શિક્ષકની કાર્યની સમજવા, યોગ્ય માર્ગદર્શન અને સુધારાત્મક વર્તણૂક સૂચવવામાં ઉપયોગી સાબિત થાય છે. તેથી શૈક્ષણિક મનીપિજ્ઞાનના અભ્યાસમાં આવી પદ્ધતિથી અભિવર્ધન ગણાય છે.